

وحدت مؤلف آنهاست (ع شرف‌الدین بحرانی، مقدمه روشن‌بین، ص ۴۱۳-۴۱۸). این اثر بحرانی که به اختصار به شرح حال ۱۱۴ تن از علما و مشایخ مشهور شیعه (و نیز شماری از اهل سنت؛ ع آقابزرگ طهرانی، ۱۴۰۳، ج ۴، ص ۶۱) تا قرن دهم هجری پرداخته، با عنوان تذکرة المجتهدین فی تراجم مشایخ الشیعة با مقدمه و تنظیم عبداللّه روشن‌بین به ضمیمه کتاب شهاب‌الحکمة به چاپ رسیده است (برای رد انتساب این اثر به شیخ‌یونس مفتی ع ثقة الاسلام تبریزی، ج ۵، ص ۲۷۲-۲۷۳؛ شرف‌الدین بحرانی، همان مقدمه، ص ۴۱۶-۴۱۹).

منابع: محمدحسن آقابزرگ طهرانی، الذریعة الی تصانیف الشیعة، چاپ علی‌نقی منزوی و احمد منزوی، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳؛ همو، طبقات اعلام الشیعة: احوال الدائر من مآثر من فی القرن العاشر، چاپ محمدکاظم رحمتی، مع تعلیقات ابی‌الحسن علاء موسوی دمشقی، قم ۱۳۹۵ ش؛ عبداللّه بن عیسی افندی، ریاض العلماء و حیاض الفضلاء، چاپ احمد حسینی، قم ۱۴۰۱-۱۴۱۵؛ امین، علی‌بن حسن بحرانی، انوار البدرین فی تراجم علماء القطیف و الاحساء و البحرین، چاپ محمدعلی محمدرضا طیبی، نجف ۱۳۷۷، چاپ افت ص ۱۴۰۷؛ علی‌بن موسی ثقة الاسلام تبریزی، مرآة الکتب، چاپ محمدعلی حائری، قم ۱۴۱۴-؛ رسول جعفریان، نقش خاندان کرکی در تأسیس و تداوم دولت صفوی، تهران ۱۳۸۷ ش؛ عبدالخالق جنینی، تاریخ التشیع لاهل البیت فی اقلیم البحرین القدیم، بیروت ۱۴۳۶/۲۰۱۵؛ جعفر حسینی اشکوری، اجازات حدیثی موجود در کتاب‌خانه محدث ارموی، در میراث حدیث شیعه، دفتر ۱۲، به کوشش مهدی مهریزی و علی صدرایی خوبی، قم: دارالحدیث، ۱۳۸۳ ش؛ محمدجوادی‌ن محمد حسینی عاملی، مفتاح الکرامة فی شرح قواعد العلامة، چاپ محمدباقر خالصی، قم ۱۴۱۹-؛ خوانساری؛ مصطفی درایتی، فهرستواره دستنوشته‌های ایران (دنا)، تهران ۱۳۸۹ ش؛ یحیی‌بن حسین شرف‌الدین بحرانی، تذکرة المجتهدین فی تراجم مشایخ الشیعة، در یحیی‌بن حسین شرف‌الدین بحرانی، شهاب‌الحکمة در آداب و اخلاق و حکمت عملی، تحقیق، تصحیح، تنظیم، ترجمه، و تعلیق عبداللّه روشن‌بین (حکمت)، تهران ۱۳۸۴ ش؛ حسن صدر، تکملة امل الأمل، چاپ حسین علی محفوظ، عبدالکریم دباغ، و عدنان دباغ، بیروت ۱۴۲۹/۲۰۰۸؛ عبدالعزیز طباطبائی، مکتبة العلامة الحلی، قم ۱۴۱۶.

/ شهرآرم صحرائی /

شرف‌الدین بوصیری ← بوصیری،

شرف‌الدین محمد بن سعید

شرف‌الدین رامی، شهرت حسن‌بن محمد رامی تبریزی، شاعر و نویسنده قرن هشتم. او در برخی از اشعارش «رامی» و در برخی دیگر، «شرف» تخلص کرده (دولت‌آبادی،

آقابزرگ طهرانی، ۱۳۹۵ ش، ص ۴۰۷-۴۰۸، همان تعلیقات؛ طباطبائی، ص ۶۶، ۹۱، ۱۶۷، ۲۱۸-۲۱۹).

عبداللّه افندی شرح حال شرف‌الدین یحیی بحرانی را ذیل عنوان یحیی‌بن عزالدین حسین‌بن عشیره‌بن ناصر بحرانی یزدی آورده و گاهی با قطعیت و در مواردی با احتمال از یکی بودن او و یحیی‌بن حسین‌بن علی‌بن ناصر بحرانی (عالم مقیم یزد، شاگرد محقق ثانی) و یحیی مفتی بحرانی (عالم مشهور، شاگرد صیمری و محقق ثانی، صاحب تذکرة المجتهدین) سخن گفته است (ع ج ۵، ص ۳۴۳-۳۴۵، ۳۸۰). تردید موجود در تعبیر افندی به منابع متأخر نیز راه یافته است (ع صدر، ج ۶، ص ۲۴۴-۲۴۵؛ امین، ج ۶، ص ۱۷۴، ج ۱۰، ص ۲۸۸-۲۸۹؛ آقابزرگ طهرانی، ۱۳۹۵ ش، ص ۴۰۶-۴۰۷؛ همو، ۱۴۰۳، ج ۴، ص ۴۶-۴۷). اما بسیار بعید به نظر می‌رسد که سه عالم دینی با عنوان یحیی بحرانی شاگرد محقق ثانی باشند که دو تن از آنها در سلماباد نزد صیمری هم درس خوانده باشند و دو تن در یزد اقامت کرده باشند. از این رو، به ظن نزدیک به اطمینان، این سه تن در واقع یک نفرند. بر این اساس، سه کتاب بهیجة الخاطر و نزهة الناظر فی الفروق بین الأشباه والنظائر، الشهاب فی الحکم و الآداب و تذکرة المجتهدین که به ترتیب به یحیی‌بن حسین بحرانی، یحیی مفتی بحرانی و یحیی بحرانی نسبت داده شده‌اند (ع آقابزرگ طهرانی، ۱۴۰۳، ج ۳، ص ۱۶۱-۱۶۲، ج ۴، ص ۴۶-۴۷، ج ۱۴، ص ۲۴۷-۲۴۸)، همگی اثر شرف‌الدین یحیی بحرانی‌اند و او به «یحیی مفتی» هم مشهور بوده است (نیز ع همان، ج ۲، ص ۱۲، ج ۳، ص ۱۶۲، ج ۱۳، ص ۱۷۶).

شرف‌الدین در بهیجة الخاطر (مشهد ۱۳۸۴ ش) ذیل ۵۳۰ عنوان تفاوت‌های واژگان به ظاهر مترادف را از جهات مختلف بررسی کرده است. الشهاب فی الحکم و الآداب که در ۱۳۲۲ به چاپ رسیده است (ع همان، ج ۱۴، ص ۲۴۸) مشتمل بر ۱۱۲۰ حدیث نبوی به ترتیب الفبایی در سی باب است. عبداللّه روشن‌بین (حکمت) این کتاب را با عنوان شهاب‌الحکمة در آداب و اخلاق و حکمت عملی (تهران ۱۳۸۴ ش) تصحیح، ترجمه و تنظیم کرده و در تعلیقات خود حدود ۵۸۰ آیه و حدیث و روایت بر کتاب افزوده است. همچنین این اثر در دفتر هفدهم میراث حدیث شیعه (ص ۴۶-۱۸۳) با عنوان الشهاب فی الحکم و الآداب در ۱۳۸۶ ش در قسم چاپ شده است. نام تذکرة المجتهدین و مؤلف آن در برخی منابع، بر پایه آشفتنگی پیش‌گفته، با عناوینی متفاوت و گاه مغشوش ذکر شده است (ع افندی، ج ۲، ص ۱۷۸، ج ۵، ص ۳۸۰؛ آقابزرگ طهرانی، ۱۴۰۳، ج ۲، ص ۱۰۱-۱۱، ج ۴، ص ۴۶-۴۷، ۶۱-۶۰، ج ۱۰، ص ۱۰۲-۱۰۳، ۱۶۰). البته، مقایسه عبارات نقل شده از هریک از این نسخه‌ها در منابع مختلف، دال بر تطابق کامل آنها و